

PROLETAREC

ŠTEV.—NO. 1028.

CHICAGO, ILL., 26. MAJA, (MAY 26), 1927.

LETO—VOL. XXII.

VSEBINA.

ČLANKI.

Predsednik Francije na obisku pri angleškemu kralju.
Blaznež umoril nad 40 ljudi — razlika med njim in državo.
Linčanja leta 1926.
Farsa Volsteadove postave.
Za starostno zavarovanje v Illinoisu.
Križ v starodavnem rimskem kolizeju.
Prerez naše literature (Ivan Molek, konec.)
"Publiciteta" in razporoke.
Berlinske demonstracije.
Zinovjev "na stazi renegatstva".
Za starostno zavarovanje v Illinoisu.

IZ NAŠEGA GIBANJA.

Poročilo o sheboyganski konferenci J. S. Z.
Pet sto ljudi na prvomajskem shodu J. S. Z. v Canonsburgu.

Slavnost desetletnice Slovenskega doma v Girardu.

Jugoslovanski dan v Collinwoodu v nedeljo 5. junija.

Prvi nastop orkestra S. N. P. J.

Važno za članstvo kluba JSZ. v Waukeganu.

Zadnje Molekovo predavanje v tej sezoni.

Prihodnja seja kluba št. 1 bo v petek 27. maja.

Poročilo o VIII. ohijski konferenci JSZ. v Collinwoodu in o njenem shodu.

Za radio postajo W-DEBS. — Naprednim društvam in klubom JSZ.

RAZNO.

Divji plameni (Tone Seliškar).

Vičipci.

Zločinec (Ivan Vuk).

"Mogočen prstna" v Clevelandu.

Koncert soc. pev. zbora "Sava".

Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Published by Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba (Jugoslav Workmen's Publishing Co.) Izhaja vsak četrtek. Published Every Thursday. Naročnina (Subscription Rates): United States and Canada za vse leto (per year) \$3.00, pol leta (half year) \$1.75; Foreign Countries, za leto (per year) \$3.50; pol leta (half year) \$2.00.
Address: PROLETAREC, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill. — Telephone: ROCKWELL 2864.

Delavsko časopisje v Zedinjenih državah.

DELAVSKO časopisje je v Zedinjenih državah izmed vseh industrialnih dežel najšibkejše.

Vsaka ima velike dnevnike, revije in politične tednike, ki izhajajo v od pet tisoč do dve sto tisoč izvodih. V tej deželi je edino židovski socialistični dnevnik *Forward*, ki ima blizu četrto milijona cirkulacije, in le kakih deset unijskih glasil, ki se tiskajo v sto tisoč in več izvodih.

Malo je delavskih listov v tej deželi, ki bi izhajali nad dvajset let. Že mnogo je bilo ustanovljenih pred 20 leti, a so prenehali vsled ekonomskih težkoč. "Proletarec" je vsled tega eden najstarejših ameriških delavskih listov. Samo eno angleško glasilo ameriške socialistične stranke izhaja dalj kakor "Proletarec".

Vsak list v Ameriki je za svoj obstoj obvisen od virov, v katerih naročnina ni vključena. Glavni dohodek povprečnega ameriškega lista so oglasi. Nekateri kujejo z njimi milijone dobička. Močni, razširjeni kapitalistični listi dobivajo tudi visoke "podpore" za propagando, ki jo vrše v prid gotovih interesov. Naročnina nanje je od 2 do 5c izvod, in ne plača niti papirja, na katerem je list tiskan.

Za raznimi glasili, ki so last unij, cerkva itd., stoje organizacije, katere jih subvencionirajo. Listi, kot so glasila socialistične stranke, so odvisna samo od naročnine in od gmotnih prispevkov, ki jih jim nudijo naročniki.

"Proletarec" se že dolgo ni obrnil z večjim apelom za gmotne prispevke, ker je bila uprava v stanju pokrivati izdatke z rednimi dohodki, s povečanim delom listovega osebja, in s prispevki listu v podporo.

A mi hočemo, da "Proletarec" izhaja povečan. In naš cilj je, da povečamo vsako številko. V ta namen potrebujemo vašega sodelovanja. Udeležite se kampanje, katere cilj je povečati cirkulacijo Proletarca najmanj tisoč izvodov, in zbirajte sredstva, ki bodo omogočila nadaljno povečanje "Proletarca".

PROLETAREC

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 1028.

CHICAGO, ILL., 26. MAJA, (MAY 26), 1927.

LETO—VOL. XXII.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

PREDSEDNIK FRANCIJE PRI ANGLEŠKEM KRALJU.

Dvorni pomp nekaj in sedaj ter njegovi nameni.

Ko so bila mesta Dunaj, Petrograd, Berlin in Carigrad še prestolnice cesarstev, so bili dvorni obiski, spremljani z velikim pompom in slavljem, precej pogosti. Dvorne poroke, dvorni pogrebi in dvorni obiski so bili dogodki, ki so obsenčili vse druge. Vse ljudstvo jih je moralo praznovati. V slučaju visokih dvornih obiskov je okrasilo mesta in šlo na ulice ter pozdravljalo svojega vladarja ter "tujega milega jim gosta".

Pred dobrim desetletjem je to prestalo.

Nekdanje prestolnice cesarstev so danes sedeži republik ali pa so le mesta v republikah. Nekdanjega slovitega Carigrada z njegovim sultanom ni več, in nekdanji Petrograd je le še mesto zgodovine.

Se so kronani vladarji na svetu, a v primeri z onimi ki smo jih poznali pred dvema in tremi desetletji so le še sence. Italijanski kralj v Rimu je samo še pečat, s katerim Mussolini svobodno razpolaga. Angleški kralj je Angležem danes le še tradicionalni okrask. Bolgarski kralj je žoga v rokah stranke, katera je slučajno na vladi.

Tudi ostale balkanske dinastije izgubljajo na svoji romantičnosti.

Vzlic velikanskemu padcu monarhizma pa bo še dolgo ohranjena marsikakšna monarhistična tradicija. Francija je republika, in razglašča se za zelo demokratično ljudovlado, v kateri je predsednik le formalna avtoriteta. Vso moč ima ministerstvo, katero je odgovorno parlamentu in more vladati le dokler mu zbornica zaupa. A vendar je v Parizu in v Franciji v splošnem še toliko monarhističnih tradicij, da je v marsičem še vedno monarhija.

Kar se tiče dvornega pompa, pa je ohranjen v vsej svoji ceremonijalnosti in kraljevskem sijaju samo še v Londonu in v Tokiju. In v Londonu celo bolj kakor v Tokiju. Dvorne poroke, kraljeva pot v zbornico da ji prebere prestolni govor, in dvorni obiski so v Londonu še vedno to kakor nekoč.

Francija in Anglija sta bili v vojni z Nemčijo zaveznici. Po vojni pa je to zavezništvo postalo sila rahlo in včasih so nasprotstva med njima dobila značaj neprikrite sovražnosti. Francija in Anglija imata kot velesili in kot kolonialni državi precej skupnih interesov, a tudi mnogo neskupnih. Obe tekmujeta za prvenstvo na evropskem kontinentu. Obe tekmujeta za kontrolo nad Sredozemskim morjem. Ena kot druga hoče biti vodilna sila. Prepirali sta se po vojni posebno radi Nemčije, radi Grčije, radi kolonij v Afriki in Aziji in radi marsičesa drugega. Ameriški kapitalizem pa ju je svaril: Če hočete, da bo v Evropi mir, tedaj morate delati enotno. In pod takimi vplivi je bil sklenjen Lorcarnski pakt in Nemčija sprejeta v Ligo narodov.

Prijateljstva pa vzlic temu ni bilo. Angleška diplomacija je intrigirala naprej proti Franciji in francoska ni zaostala. Ta položaj je izrabil Mussolini, in napravil znani atentat na samostojnost Albanije, ki je na podlagi pogodbe med njo in Italijo dobila značaj italijanskega "protektorata".

Francozi so postali pozorni, in ves svet je postal pozoren. Kajti ta poteza imperialistov v Rimu je pomenila nevarnost vojne. Jugoslavija je nastopila proti, Mussolini pa ji je izzivalno odgovoril s pogodbo, ki jo je sklenil z Madžarsko. "Mala enteta je razbita," so se glasila poročila. "Italija ima zaslombo v Angliji in kar počne, dela z vednostjo in s privoljenjem angleške diplomacije," so pojasnjevala druga.

V Parizu so postali nervozni. Mignili so tja doli na Balkan v Belgrad, da naj ostanejo mirni in čakajo. Medtem je bila aranžirana konferenca ministrov male entente, na kateri se je pokazalo, da jo Mussolini ni omajal in da ima Francija v nji še močno zaslombo.

Predsednik Francije in njen zunanji minister pa sta se podala na obisk k angleškemu kralju. London so lepo okrasili in predsednik Gaston Doumergue je bil sprejet enako sijajno

kakor bi bil francoski kralj. Prirejen je bil banket, na katerem se je iskalo v luči lestencev zlata, draguljev in biserov, lepih uniforem in svilenih oblačil.

To je bilo za oči. Ko je bilo ceremonij zadosti, so se ministri zaprli med štiri stene in si povedali kar so nameravali. Pritisk iz Amerike je tak, da naj Anglija in Francija delati skupaj ter varujeta Evropo, da se ne zaplete v novi vojni metež. A tudi v Angliji in Franciji je veliko takega pritiska. Narekuje ga potreba. Mussolini je sicer po volji svetovni vladi dolarja, toda ima svoje muhe in ga je treba držati na uzdi. In nadalje, ta vlada zahteva, naj se Francija nikar preveč ne laska Rusiji, kajti tako kljubovanje Zedinjenim državam in Baldwinovi vladi bi bilo končno v škodo tudi Franciji.

Predsednik Doumergue in zunanji minister Aristide Briand sta posetila angleška kralja zato, da je dobila angleška in francoska diplomacija priliko pokazati svetu "prijateljstvo" med Anglijo in Francijo, kajti obisk je aranžirala z namenom, da se nemoteno snide in ublaži nesoglasja ter po mogočnosti da angleško-francoski zvezi vsaj nekoliko zveze.

Blaznež umoril nad 40 ljudi. ---Razlika med posameznikom in državo.

Dne 18. maja so ameriški listi s kričečimi naslovi razglasili vest, da je blazni farmar Andrew Kehoe v vasi Bath v Michiganu podminiral šolo in jo pognal v zrak. Nad štirideset ljudi, večinoma otrok, je bilo ubitih, in precej ranjenih. Šola, ki je danes razvalina, je bila trinadstropno poslopje, ena najlepših šol v farmarskih okrajih države Michigan. Farmar Kehoe je bil blagajnik dotičnega šolskega distrikta.

Kakor tisoče drugih farmarjev, je imel tudi on velike finančne težkoče in njegovo posestvo je prešlo v roke upnikom. Bil je človek nervoznega razpoloženja, nezadovoljen z vsem svetom. Jezil se je posebno nad davki, in dolžil šolo, oziroma šolske davke, kot glavno breme.

Sklenil je, da se maščuje. Nekje, baje pri nekem kontraktorju, je ukradel veliko množino dinamita. Ker je bil šolski odbornik, je imel vsak čas dostop v šolo. Utihotapil je v njo dinamita in ga skrbno podložil ter pregregel z vžigalnimi nitmi. Isto je storil s svojim farmarskim poslopjem, katerega je najprvo pognal v zrak. Nato je razstrelil še šolo. V slednji eksploziji je bil tudi sam ubit.

Malá, mirna vasica je postala nenadoma histerična. Matere so iskale svoje otroke v kadečih razvalinah ter pritiskale k sebi razme-

sarjena trupla, če so jih spoznala za svoje malčke.

Andrew Kehoe je bil blazen; a svoj čin je izvršil preračunano, premišljeno, in vasica Bath se je domislila šele sedaj, da je bil blagajnik okrajnega šolskega sveta blazen. Ne bi vedela to, a povedali so ji zunanji ljudje, da nihče pri zdravem razumu ne bi mogel napraviti takega čina.

Vsi obsojajo blaznega farmarja, ki je uničil ne samo sebe in svojo družino, ampak prizadejal gorje mnogim družinam in okraju tisoče novih stroškov.

Razširimo si nekoliko obzorje in pogledjmo. "Blazna" država napove vojno. Pride nenadoma, kakor eksplozija v vasici Bath. Granate, bombe in torpedi rušijo. Stene padajo. Otroci in žene, možje in starčki padajo pod njimi. Velikanska bogastva se spreminjajo v nič. Tisočera življenja se spreminjajo v smrt.

In če rečeš, — to počno blazneži, tedaj te zapro radi "veleizdaje".

Farsa Volsteadove postave.

Ena največjih fars v novejši zgodovini te dežele je poleg Teapotdomskega škandala in njegovega procesa vsekakor suhaška postava. Milijone in milijone dolarjev so ljudje ki hočejo piti že izdali za podkupnine, in dajejo nove milijone teden za tednom, ker pijejo dan za dnem.

Zvezni department, katerega naloga je uveljaviti ta nesmiselni zakon, ima najetih stotine ljudi, med njimi mnogo takih, ki so po svojem značaju tolovaji. Imejo pravico, da vohajo po hotelih in v vsakem lokalu, kjer "sumijo", da prodajajo alkoholne pijače. Prihajajo notri kot "žentleman", elegantno oblečeni, ali pa tudi drugače, če tako kaže, in smejo zapraviti, "ako se jim zdi potrebno da dobe evidenco", v enem samem lokalu tisoč dolarjev ali pa magari šest, — samo da je "notrebno". Taki suhaški uradniki se zastopijo dobro tudi na streljanje, in marsikdo je bil v sporih z njimi že ubit. Večkrat pa se dogodi, da ubijejo pri tem ljudi, ki so slučajno poleg.

Ko takega suhaškega agenta potem aretirajo radi umora, se zanj potegne federalni department, ki ima nalogo da "forcira" prohibicijo, najame dobrega advokata, in izroči ves proces kakemu federalnemu sodišču, češ, to je zadeva zvezne vlade in ne lokalnih oblasti. Suhaški agent je navadno oproščen ter izvršuje svojo službo naprej. Sorodniki umorjenega se zgražajo, "butlegerji" bogate in se streljajo med seboj za zlate studence, bedasta raja pa se zanima za novice o umorih in ljubimskih "škandalih" in plačuje stotine milijonov na leto za "protekcijo", da sme piti še kaj drugega kakor vodo.

Za starostno zavarovanje v Illinoisu.

V nobeni državi na svetu ni težje spraviti v ospredje kake zakonodaje predloge, ki imajo značaj socialnega zavarovanja, kakor v Zedinjenih državah.

Nasprotujejo jim ne samo korporacije, ampak skoro vse podporne organizacije in zavarovalniške družbe. Delavsko ljudstvo je vsled tega na škodi vsako leto za stotine milijonov dolarjev.

V illinoiski legislaturi je bil že večkrat predložen zakonski načrt, ki določa starostno zavarovanje. Meseca aprila je bil eden poražen v zbornici poslancev s 65. proti 61. glasovi. Bil je predložen ponovno v senatu, in zagovarjajo ga unijski voditelji.

Ta zakonski načrt ne zahteva mnogo. Daje pravico do penzije ljudem, ki so garali vse življenje in na svoje zadnje dneve nimajo sredstev za preživljenje. To je usoda povprečnega delavca vsepovsod. Dokler je močan in zdrav, gromadi bogastva gospodarjem, ki se kopljejo v milijonih. Ko ostara, ga poženejo na cesto med berače.

Prav gotovo pride čas, ko bo penzija delavcu tako zasigurana, kakor je gotovim državnim uradnikom. In če jo kdo zasluži, jo zaslužijo industrialni delavci. Recimo, da bi bila v Illinoisu dotična predloga sprejeta, mar bi radi nje kdo obubožal? Ne, ampak velike korporacije se načelno bore proti vsaki stvari, o kateri mislijo, da bi jim odjedla nekaj profita. K vragu z delavci! Ko niso za delo, so stara šara, so "škrepi"! Delavci imajo v Illinoisu večino, odločajo pa — milijonarji. To ni krivda milijonarjev, ampak delavcev.

Križ v rimskem kolizeju.

Vatikan in fašizem živita v čudnem razmerju skreganih zakoncev. Prideta skupaj in se ljubeznjivo objameta. A nekaj ju nekje stisne, da začutita oba bolečine, se skregeta in gresta zopet za par dni narazen. Povsod v družbi pa zagovarjata drug drugega, tudi če si privoščita eden do drugega sempatam kako kritiko.

Jasno je, da je sveta stolica s fašizmom v prijateljskem razmerju. Fašizem ji je prijateljstvo poplačal z mnogimi koncesijami. Papežu pa jih večasi ni zadosti in bi jih rad še več.

V starodavnem rimskem kolizeju je fašistični režim zopet vzpostavil ogromno razpelo. Bilo je odstranjeno pred 65. leti, ko je Italija skušala postati svobodomiselnna deželca, prosta klerikalnih vplivov. Ogromni križ je bil odkrit v navzočnosti kraljice Jelene, ki je bila nekoč

Črnogorka in Slovanska, danes in že dolgo pa mora biti samo to kar ji dopušča italijanski šovinistični fanatizem in sedaj še fašizem. Ona je pravoslavna, oziroma bila je. Ali vere se na dvorih lahko menjajo, ne da bi bil s tem storjen kak greh. Duhovniki imajo "veliko noč" in ljudje so nevedni.

Linčanja leta 1926.

Prošlo leto je bilo v Zedinjenih državah linčanih devetindvajset oseb, ali trinajst več kakor leto poprej. Kot običajno, so se tudi lansko leto skoro vsa izvršila v južnih državah. Linčani so bili črnici. V Floridi jih je drhalska justica ubila osem. Nobena druga država nima tako črnege rekorda.

North Carolina ni imela nobenega linčanja v preteklem letu. Vzrok temu je, da so kolovalje zadnje linčarske drhali v ječi in da nimajo nobenega izgleda na pomiloščenje. Drhal je to oplašilo in prepušča, da sodi dozdevne in resnične krivce zamorskega plemena justica, ki je izvoljena da preiskuje, sodi in oprošča.

Vsako linčanje je krvava, umazana pega v zgodovini te dežele. Ako je tisti ki ga drhal linča resnično kriv zločina radi katerega ga tira v smrt, ga bo tudi sodišče obsodilo. Če ni, in če so okolščine take da so njemu v prilog, tedaj ga nima ne sodišče in drhal še veliko manj pravico obsoditi.

Drhalski umori v Zedinjenih državah bodo odpravljeni, kadar bo izvoljena justica naravnala svojo vago pravice pravilno in pokazala drhalski svojati, da nji ni dana pravica soditi, izrekat in izvrševati kazni.

Zinovjev "na stazi renegatstva".

To je naslov uredniškega članka v "Radniku" z dne 19. maja. Danes mu je Zinovjev na stezi renegatstva, a ni še dolgo, ko mu je bil to kar je najbolj vernemu katoličanu sveti otac papa u Rimu.

Zinovjev se je sprl z vodilnimi krmarji v Rusiji in v boju z njimi je ostal v manjšini. Zinovjev trdi, da so oni, ki vodijo večino, "na stazi renegatstva", toda večina je pri komunistih vodstvo, in kdor se upira vodstvu, je "izdajica", "renegat" in podobno.

Naši sklepi so taki, in to je naš odlok, pravi vodstvo. Kdor se mu ne pokori, je služabnik kontrarevolucije, sovražnik leninizma in sovražnik sovjetske Rusije.

Spori niso med ljudmi nič izrednega. Saj se celo stari kardinali kregajo med seboj, pa se ne bi mladi revolucionarji. Tudi oboževanje papežev je človeška lastnost. Dokler te ima človek za papeža, si mu sveti oče. Ko ti snamejo tiaro, tedaj si pa "na stazi renegatstva". Kaj neki misli Zinovjev o svojih nekdanjih oboževalcih, ki so vzeli vsako njegovo besedo za bolj sveto kakor vzame veren kristjan besede v svetem pismu.

TONE SELIŠKAR:

DIVJI PLAMENI.

Socialni roman.

(Nadaljevanje.)

XIV.

Pri Abramovih sta sedela v kuhinji Milan in Pavla. Oče je spal v sobi. Pavli, ki je trpela v svoji nemi ljubezni, si ji je hotelo človeka, s katerim je govorila o vsem mogočem, da si vsaj malo prežene vedno iste misli. Milan je vedel, da skriva nekaj pred njim. Toda ni je izpraševal, razumeval pa je njen pogled, ki išče utehe za veliko, neznano bolečino. Zato je ostal pri nji. Po stopnicah so prilomastili nerodni koraki. Potem so zaloputnile vrata nekje in v hiši je bilo zopet tiho.

— Sedajle so prišli domov, je spregovoril Milan.

— Pijani, utrujeni in zaspani, je odgovorila Pavla.

— In praznih žepov, je še dodal Milan.

Nekaj časa sta oba premišljevala. Skozi tihoto so se slišali prevrnjeni stoli in cviljenje zbujenih otrok. Potem se je zaslislalo na hodniku hripavo rjojenje France in razsajanje po vratih. Razločno sta čula v kuhinjo:

— Štefka, Guzej, odprita! In čez nekaj časa: Kurba! In to večkrat zaporedoma. Potem čez dolgo časa histeričen jok neutešene ženske.

— Kaj je to —? je ugibala Pavla. Ali se tepejo?

— Hči je prehitela mater. Zdi se mi, da sem slišal med jokom Guzejev smeh.

— In vsega tega je krivo vino. Ali so pomilovanja vredni taki ljudje? ga je vprašala.

— So pomilovanja vredni! To so naši najbolj ubogi med ubogimi in najbolj nesrečni med nesrečnimi.

Pavla se je naenkrat nečesa spomnila. Velika misel, ki je počivala v nji že dolgo časa, je stopila na plan. Boječe ga je vprašala:

— Milan —

— Kaj?

— Ali je res kar pravijo? Da se poroči Klinger s Heleno von Rosenstein?

— Govorijo! Toda jaz ne vem.

Pavla se je obrnila v steno, da zatre solze in ga zaprosila:

— Pojdi sedaj, Milan.

Milan je vstal in si ogrnil suknjo.

— Niti vedel nisem, da sem bil toliko časa pri vas. Lahkonoč, Pavla!

Pavli si je znova odprla bolečina in bilo jo je strah tega trpljenja.

— Ostani še! Ne pojdi! mu je zaklicala.

Milan se je vsedel nazaj na stol in sladka misel mu je vznikla iz srca: Čuti mojo ljubezen,

razodene se mi. Pogledal jo je v obraz, v mirni, resni in je čakal.

— Ali veš, Milan, je vprašala po dolgem molku, čemu živimo?

Presenečen je obstal v svojih mislih.

— Čemu živimo? Kako si prišla na to vprašanje?

— Ali veš?

— Čemu živimo — — Ne vem! Zakaj, če bi rekel, da zaradi tega, da umrjemo, bi vendar ne rešil tega vprašanja, četudi je navsezadnje pravilno.

— Ne veš torej?

— Resnično, ne vem.

— Ali ti rad živiš?

— Jaz hočem živeti!

— Ali se bojiš smrti?

— Bojim se je, in vsak človek se je boji!

— Tudi jaz . . .

— Pavla, Pavla — od kod take misli — ?

Njene misli so prodirale v skrivnost življenja.

— Mislim, da bom kmalu umrla . . . Zato!

— Pavla, nikar ne kliči smrti, ko je komaj odšla odtod, je vzkliknil Milan.

— Saj je ne kličem! Ali sem jo klicala? je vprašala šepetaje. In si je sama odgovorila:

— Ne, ne! Saj se bojim smrti ko vsak —

— Milan, Milan, saj se mi zdi, da znorim vsega tega premišljevanja . . .

— Ali to, čemu živiš?

— Da to! Mislim si, da živi človek zaradi tega, da pozabi na kakršenkoli način svojo kratko dobo življenja. Ali to ni res, četudi je res, kakor tvoj prejšnji odgovor. Tudi si mislim, da zaradi tega ker moram živeti že samo zaradi tega ker živim, ker sem iz življenja, in ker je to življenje tudi iz življenja in tako iz neskončnosti v neskončnost — —

— Jaz pa mislim — zato, ker je vse naše telo, vse, vse, vsaka posamezna stanica ustvarjena za to da živi, in je vsaka posamezna stanica ustvarjena tako, da se lahko množi — torej je v nas samih in v najmanjši stvarci že takoj z rojstvom vred rojenih milijone novih življenj. Vse hoče živeti! In če je tako kakor jaz mislim, življenja ni mogoče uničiti. Vendar pa, Pavla, mislim, da je to vprašanje silno težko — in že sedaj, komaj sem to povedal, že sedaj dvomim — drugače mislim. In jutri bom zopet tako pomislil — drugi dan zopet drugače. Zato ne trdim ne tega ne onega — in se zadovoljim samo s tem: živim — ker sem se rodil. In ker vem od kje moje življenje — si ne bom moril misli zakaj sploh življenje — ker sem preneumen — ali pa se sploh ne da tega dognati, kakor se ne da dognati skrivnosti večnosti. Pač pa bom premišljeval tole: Kako naj živim — da bom prav živel.

— Kako živim, kako naj živim?

— Da, to vprašanje je važno!

— Torej, kakšno nalogo ima naše življenje?

— Naloge nima nobene! Večnost, iz katere se je razvil človek, mu ni dala nobene naloge.

— Pač! Če je ustvarila dvoje spolov, tedaj je žensko ustvarila zato, da rodi, in moškega zato, da jo plodi.

Milan je srepo gledal predse in misel je tolkla po misli.

— Seveda, to je razumljivo, je potem dejal. Ali, to nalogo imajo vsa živa bitja od najmanjših bakterij do človeka in je to že naravni zakon, kateremu se morajo pokoravati vsa življenja. Toda jaz mislim pred vsem človeka. Namreč, kako naj živi, da bo dobo od rojstva do smrti prav in dobro preživel.

— Kako? Toda čakaj, ali živiš ti smiselno?

— Jaz — — ? Jaz delam. Opravim delo, ki mi je določeno. Zakaj delam? Da se preživim! In tako do smrti. Če bom imel ženo in otroke, bom delal, da preživim sebe, ženo in otroke.

— Je torej tvoje življenje smiselno?

Brez premišljevanja ji je takoj odgovoril:

— Je v toliko, ker delam. Toda to delo je samo v toliko smiselno, v kolikor koristim samemu sebi in pa človeštvu. V kolikor pa koristim tistim, ki pravijo, da so naši gospodarji je nesmiselno.

— In v koliko še ni tvoje življenje smiselno?

— V toliko, ker si še nisem poiskal žene.

— In če bi jaz nikoli ne našla moža, bi bilo moje življenje napačno?

Seveda!

— Toda če ljubim moža, za katerega vem, da me ne bo nikoli poljubil, nikoli oplodil — tudi tedaj?

— Ravno tako! Tvoja ljubezen, najsibo še tako velika je nesmiselna, če si trdno prepričana, da ne bo našla srca, ki bi jo sprejelo.

— To je strašno!

Milan je pogledal Pavlo. V solznih očeh je pričel spoznavati, da je resnica res strašna. In srce je spregovorilo, kar je jezik zadržal.

— Pavla, koga ljubiš?

— Klingerja — — —

Gledal jo je in je nič več ni videl. Resnica, ki jo je sam oznanil je stala med njima. In skozi to neprodno steno je prišel glas, ki je bil podoben sodniku usode:

— Milan — koga ljubiš?

— Tebe!

Tedaj je zagledal skozi steno resnice roke, ki so se vedno bolj bližale. In potem še telo. In nad svojo glavo je zaslišal glas, ni bil več trd — temveč mehak in usmiljen.

— Če si močan, Milan, prenesi to.

— Močan sem, ali sedaj sem strt.

— Smrt . . . ?

— Ne, ne, ne . . . je klical on.

— Pojdi tedaj, in jo odženi od naših src! mu je dejala.

Sel je ven, na hodnik, po stopnicah. Zunaj so grabili presojni prsti v noč — on pa nič ni videl.

In ko je stopil na cesto se je spotaknil ob nečem. Črno telo je ležalo v snegu nepremično in sključeno. Spomnil se je tedaj, da je na cesti, da bo skoraj dan, da misli, da je človek. Sklonil se je k telesu, ga prijel za roko — a roka je bila pribita k tlom. Led jo je držal in tudi drugo roko in telo. Voda iz kanala, ki je pluskala čez rob, je zalila tla pod njim in je zmrznila.

Ko je pogledal mrtvecu v obraz, ga je spoznal: To je bil oni, ki ga je danes ponoči vrgel po tleh. Skrčeni prsti desnice so bili primrznjeni na odprt, žepni nož.

— Smrt . . . Silno oster mraz mu je stresel telo. Hitel je navzdol po cesti, naglo . . . In je že pozabil na mrliča.

— Nesmiselnost — nesmiselnost, je govoril v mislih. Nesmiselno je moje življenje!

Ko je prišel v kasanjo, se je vlegel na svojo slamnico in je doumel še strašnejšo resnico:

— In vendar resnica ni nesmiselnost.

Tovariši so spali. Eni oblečeni, eni napol nagi. Dvajset življenj je živelo v tej sobi. Dvajset mož! Nasmihali so se eni v sanjah, preobračali so se drugi, hropili in mrmrali.

— Kdo so tile, bi vprašal neznanec, ko bi stopil v ta kraj — in bi Milan odgovoril:

— Rudarji, sami rudarji. Dvajset jih je.

— Kakšno je njihovo delo, bi vprašal nadalje neznanec.

— Zelo težko.

— To se pravi — ?

— Rudo kopljejo v temi zemeljskega telesa. V vodi mnogi do pasu včasih, v vročini nad 40% stopinj premnogi.

— In kako, kakšen smisel ima njihovo življenje?

— Smisla nima, ker se še nikdar niso vprašali po njem.

Neznanec bi žalostno pogledal po teh dvajsetih telesih in bi mrmral, potem, ko bi odhajal.

— Zato je tudi njihovo stremljenje nesmiselno.

— Zakaj? bi zavpil za njim Milan.

— Če še niso skušali spoznati smisla svojega sedanjega življenja, ki ga ravnokar žive — kako bi mogli spoznati smisel svoje prihodnosti . . .

— Toda jaz skušam, jaz premišlujem, bi v strahu zaklical za njim Milan. In bi se neznanec obrnil in bi mu z glasom preroka odvrnil.

— Blagor tebi, ki premišljuješ! Toda kaj je eden proti dvajsetim in kaj je sto proti milijonu! Potem bi zginil skozi vrata.

(Dalje prihodnjtč.)

PREREZ NAŠE LITERATURE.

(Predaval Ivan Molek v klubu št. 1, J. S. Z. v Chicagu, Ill., dne 22. aprila 1927.)

(Konec.)

Po Jurčičevi smrti (1881) je spet prišlo običajno meddobje, ki pa ni bilo tako revno kot prvo in drugo. Romantika je še živela. "Mladi", ki pa so se že postarali, so še krepko sukali pero. Dr. Ivan Tavčar, advokat in drugače dobro situiran, Janko Kersnik, Stritar in drugi so nadaljevali. V tem času se javljajo tudi prve drobtine na polju znanstva. Pojavljali so se razni poskusi presajevanja iz tujih slovstev. V drugi polovici meddobja pride Govekar in začne uvajati naturalizem, ki pa ni uspel. Pojavijo se tudi skromni začetki — bolj v časnikarstvu in politiki — socialistične struje.

Najzanimivejša pojava v tem meddobju pa sta nedvomno dva pesnika, oba duhovnika: Simon Gregorčič in Anton Aškerc. Malo kasneje se je tej dvojici pridružil — vsaj idejno — tretji duhovnik, Finžgar. Gregorčič je v svojem času najboljši poet za Prešernom; nekatere njegove pesmi imajo trajno vrednost. Kar je Gregorčiča storilo simpatičnega, je njegova patetična rebelna pesem. On je menda prvi duhovnik-literat, ki se je uprl ozkosrčnosti in mrzlemu omrežju svojega stanu — in je tudi na glas pel v lepi, mehki simboliki o svojem uporu. Svojo duhovniško službo smatra on za kletko, ječo. "Oj, zemlja širna, zemlja lepa, ti vsa si bila moja last; zdaj ozka kletka me zaklepa, ko vjel sem se v nesrečno past! . . . Zapustil svet sem mladolet, se v celico zaprl, umrl je zame celi svet, jaz nisem zanj umrl. Zabiti ga — mi moči ni, živati ga — ne smem; plamen, ki v srci mi gori, morim in mrjem nem" . . . To so verzi, v katerih objokuje Gregorčič svojo nesrečo. Ali pa "Oltar najlepši je — srca oltar, ljubezen sveta v njem — nebešk je žar!" Tako poje duhovnik! Ampak Gregorčič ni strl svoje kletke, ni ušel iz nje. Bil je premehak, preslab.

Drugačen upornik je bil Aškerc. On je bil odločnejši. Ko se spoznal, da ga duhovniški ovratnik davi, ga je strgal s sebe in zagnal na cesto. Dočim je bil Gregorčič mojster lirike, je bil Aškerc v svojem času najboljši epik in okrog njega so se zbirali ob zatonu 19. stoletja brez malega vsi poznejši stebri naše moderne, ki so bili takrat še začetniki. Aškerc je zadnja leta svojega življenja postal odločen agnostik, ki je zlagal svobodomiselnje verze, pozivajoč, da naj "vsakdo le v sebi boga išče, ne pa zunaj sebet". (V moji zbirki knjižnih starin in spominkov je tudi zvezek Aškercovih šolskih nalog, ki jih je pisal kot osmošolec v celjski gimnaziji leta 1876). V teh nalogah je nekaj verzov, ki so morda njegovi prvi poskusi.)

Tak je bil položaj, ko so se ob rojstvu 20. stoletja na stečaj odprla vrata slovenske moderne. Odprli so jih Kette, Murn, Župančič, Cankar, Etbir Kristan in nekaj drugih. To je bila najsijajnejša in najplodovitejša doba v razvoju slovenske literature do danes. Na čelu te dobe stoji Ivan Cankar kot reprezentant slovenske moderne, zrevolucionirane poezije, drame in novele. Kakor prejšnji predstavniki tako stoji tudi Cankar v tej dobi nad vsemi kot visok monument, ki bo živel, dokler bo živel slovenski književni jezik. Kdor ne pozna Cankarja, kdor ga ne čita, ne čita vsega, ta ne pozna slovenske moderne — in lahko ga je sram.

Cankar je začel kot poet, a kmalu je to delo prepustil Župančiču in drugim sodobnikom, sam pa se je posvetil prozi. Ali njegova proza, povest in drama, je še vedno čudovito lepa poezija. Vsa njegova dela, katerih ni malo, so poetično, umetniško zaokrožena. Bil je mojster ne le jezika, sloga in krepke besede, temveč tudi mojster ideje. Cankar je bil prvi vodilni slovenski literat, ki je bil revolucionar: materijalistični socialist in agnostik. On je pretrgal stike z liberalno strujo v našem takratjem slovstvu in šel svojo pot na levo, katero so do tedaj zanemarjali in prezirali. Prezirali tudi — literarni proletarci. V Cankarjevih delih ni jokavega sentimentalizma, v kakršnem so kar plavalali mnogi drugi rodoljubaški novelisti. Cankar neusmiljeno biča hinavstvo in farizejstvo klerikalne in liberalne gospode — čitaj "Za narodov blagor" in "Pohujšanje v dolini Šentflorjanski" — in bije s težkim batom po stebrih socialnega reda, ki blufajo in izkoriščajo slovenskega kmeta in delavca. Njegova satira, njegov jedek sarkazem žge licemerce kakor vitrijol. Resnično, Cankar jih je znal . . . Račno o pravem času je prišel in precej nesnage je pometel na smetišče, le škoda, da so ga tako kmalu ubili. Ubili so ga fizično, ne s peresom. Cankar je bil fizično suška, suh in droban — in vojna jim je prišla kot nalašč, da so ga potisnili v vojake ter mu zlomili šibko telo.

Doba moderne je dosegla višek tik pred vojno. Rebelna misija modernih je obrodila mogočen sad. Poleg Cankarja so se udeleževali Etbir Kristan s socialnimi dramami in povestmi, Kraigher, pesnik Župančič itd. Nikdar prej ni slovenska literatura tako kipelja življenja; nikdar prej ni bila bližje duhu časa. Svetovni velikani so prodirali v prevodih med nas. V kratkem času desetih let se je razvoj naše knjige pospešil za petdeset let! — Tedaj je prihrumela svetovna vojna in preorala ves svet. Vse je bilo vrženo iz starega tira; vse je bilo paralizirano, kar se ni pačilo pred oltarjem boga Marta. Vojna je ubila Ivana Cankarja, toda on ni delal pokore. Cankar je umrl kot Cankar. Bil je prvi predstavnik svoje dobe, ki ni pisal apologije, ni klonil z glavo — dasi nekateri pravijo, da je bil na robu nekaj takega, česar pa jaz nikakor ne verjamem. Cankarjevi zbrani spisi zdaj izhajajo. Do danes je izšlo že pet zvezkov. Urejuje jih Izidor Cankar, njegov bratranec in pisatelj, ki je bil duhovnik, a je lani obesil talar na klin, izstopil iz katoliške cerkve in se oženil.

S Cankarjevo smrtjo (1918) in s preobratom po vojni je bila zaključena doba slovenske moderne. Prišlo je četrto meddobje, ki traja še danes. V slovenski literaturi je danes fluktuacija. Nekdanji radikalni duhovni iz moderne — Župančič, Vladimir Levstik, Albreht — so šli večinoma na desnico in danes kajdijo nacionalizmu. V konfliktu so razne struje. Revolucionarna, proletarska struja, katero zastopajo poetje Tone Seliškar, Mile Klopčič in drugi ter pisatelji Angelo Cerkenik, Ivan Vuk in drugi, se krepko udeležuje. Kakšna bo prihodnja doba in kdo bo njen predstavnik, je danes še nemogoče reči. Gotovo pa pride prejalislej — ali je morda že tam na delu — nov ženij, ki vdihne slovenski literaturi novo življenje in jo dvigne na novo stopnico. Tako zahteva razvoj.

Slovenska literatura se je od svojega začetka razvijala tako kakor se razvija vse — pod vplivom razmer, ekonomskih, političnih in drugih, notranjih in zunanjih. Bili so mogočni sunki in zastanki: akcija in reakcija. To je proces, brez katerega ne raste nič. S socialnega in ekonomskega stališča so bili, in so še,

naši literarni delavci z malimi izjemami proletarci, reveži, katerih beda je kričala in še kriči do neba. Slovenski literat ni kot ameriški, ki spiše dobro "prodavanko", nakar se lahko odpelje v Evropo na šestmesečne počitnice. Šele zadnje čase so se začeli književniki v Sloveniji organizirati z namenom, da si izboljšajo svoje gnotno stanje. Vzlic temu, da so pomilovanja vredni proletarci, pa je še danes med slovenskimi literarnimi delavci zelo malo takih, ki bi se zavedali, da je njihovo mesto v delavskem razredu in da je osvoboditev tega razreda iz ekonomske tlake tudi njihova osvoboditev.

Opazili ste, da omenjam le napredno strujo slovenske literature. Drugače ne more biti. Kajti brez napredne struje bi sploh ne bilo slovenske literature — vredne tega imena. Ta struja je bila od Prešerna dalje, ki je ustvarila vse, kar je dobrega in katera je dvigala našo lepo knjigo višje in višje. Napredna struja reprezentira življenje, umetnost in kulturo. Nazadnjaška struja ni ustvarila ničesar novega. Sicer izpreminja od časa do časa sukunjo — zunanje forme — ker mora, a v bistvu od vsega začetka mlati eno in isto prazno slamo.

Med Slovenci je že stara navada, da puste svoje najboljše kulturne delavce poginiti od stradanja, potem ko so mrtvi, jim pa vzdavajo spominske plošče v rojstne hiše, postavljajo spomenike in jim kadijo kot nekakim bogovom. To dela slovenska buržoazija in od nje potegnjena čreda idejalistov, takozvanih narodnjakov, dosledno. To se nam gnusi. Mi ne poznamo nobenih bogov, tudi literarnih ne. Priznaj delavcu njegovo plačilo, dokler je živ! Ako ga pa ne razumeš in nočeš priznati, ko še živi, razširjaj potem, ko ga spoznaš, njegova dela, ki so njegov največji spomenik.

Kaj pa naj rečem o slovenski literaturi v Ameriki? Najboljše bi bilo — nič. A par besed je treba reči.

Naša ameriška amaterska literarna beračija je stara dobrih trideset let. Izprva je bila monopol farovžev — imela je pač svojo "Vodnikovo dobo". Pod vplivom moderne iz stare domovine se je oprostila, nakar je šla dvojno, trojno pot. Vplivala pa ni le slovenska moderna. Z malimi izjemami so vsi naši amaterji, ki so poskušali pisati, in ki še poskušajo, znali angleško in so bolj ali manj podlegli tej ali oni ameriški struji. Če naš amater išče svoj material v razmerah in življenju naših naselbin, se pač ne more odrezati od ameriškega Babilona. Naš milje, naša snov za pripovedovanje in poetiziranje je seveda tukaj v Ameriki.

Kar je bilo do danes natisnjenih izvirnih del med nami, je brez malega vse prispevala napredna struja. Struja, ki je pod kontrolo farovžev, ne more niti tukaj ustvariti ničesar novega. Najboljša dela nam je nedvomno dal Etbin Kristan, ki je bil v Ameriki med vojno in pisal za naše publikacije od leta 1914. do 1920. Pred šestimi leti je Etbin Kristan umolknil v javnosti. Da li je v tem času kaj napisal in če še piše, ne vem, vemo pa vsi, da ni objavil ničesar, odkar je stopil v jugoslovansko uradno službo. Ako je odložil pero popolnoma, tedaj lahko rečemo, da je danes mrtev za našo literaturo. Ni pa umrl za oni čas, ko je delal. Njegova dela, ki so v tisku, bodo živela, in upam, da bodo enkrat zbrana v knjigi kot zaslужijo. Zakaj je Etbin Kristan odložil pero, ne vem. Lahko si mislim marsikaj, in tudi drugi si lahko mislijo to in ono, ali vse te špekulacije so brez pomena. Želim, da

Etbin Kristan živi še mnogo let, upam pa tudi, da se Etbin oglasi in pojasni sam. To je dolžan storiti, dokler še lahko stori, že radi tega, da pobije napačne sodbe o sebi, ki se lahko pojavijo, kadar zatise oči.

Slovenska knjiga v Ameriki žal nima bodočnosti. Bojim se, da umre z našo generacijo. Mlajša generacija, ki zdaj vstaja in razsaja po naših naselbinah, je v ogromni večini brezbrizna za slovenščino. Govori sicer, pravzaprav lomi, dialekt svojih mater, ali le doma z materami in očeti, dočim med seboj občuje le angleško in čita ameriške časopise in knjige. Ker poznamo razmere, se temu ne čudimo in — kar je glavno — ne moremo pomagati, če bi tudi hoteli. Naš jezik in naša knjiga je večini naših sinov in hčera prisiljena in nepotrebna stvar. Praviijo, da jih angleška knjiga več uči in bolj zabava. To je resnica, ki nas sicer boli, a nič nam ne pomaga, če si jo tajimo. Kadar pride naš čas, da se umaknemo v kot in grob ter prepustimo naše liste in knjige mlajši generaciji (ako medtem ne bo novega dotoka iz stare domovine), bo ta naredila kratek proces s svojo dedščino — in ameriška slovenska literaturo pojde za nami v grob. Morda ne bo dosti škode . . .

Nikarte me pa krivo razumeti. Konstatirati dejstvo in konstatirati lastno mnenje sta dve stvari. Dejstvo je, da večina naše mlade generacije ni več slovenska, zlasti tam ne, kjer ni kompaktnih naselbin. To dejstvo meni ne ugaja. Naši mladini ne bi nič škodilo, če bi znala dva jezika. Najmanj mi pa ugaja, če se kdo oglasi v naših lastnih listih in priporočila mladini, naj pozabi slovenski jezik. Taka absurdna priporočila sicer ostanejo brez efekta, — kajti oni v Ameriki rojeni Slovenci, ki se nočejo učiti slovenščine, nimajo kaj pozabiti, oni pa, ki jo znajo, je ne bodo tako lahko pozabili — izzivajo pa slabo razpoloženje in nepotrebne polemike. Čemu bi resbili bolj ameriškanski kakor so Amerikanci sami? Komur ni mar za našo družbo, za slovenske kroge, saj lahko gre in utone v splošni masi. Ameriško morje je dovolj veliko in globoko.

Fakt pa je, da je bodočnost našega jezika in knjige v Združenih državah predvsem odvisna od naseljencev. Edino naseljence zna ceniti svojo besedo in knjigo; edino naseljenec se more toliko zanimati, da lahko piše v svojem jeziku. Dokler bo torej kaj naseljencev, bo naša knjiga v Ameriki živela. Samo toliko časa.

"Publiciteta" in razporoke.

Ameriški listi so zelo lačni "zanimivih" obravnav, na katerih skregani poročenci perejo svoje zakonsko (in velikokrat tudi drugačno) perilo. To baje navdušuje druge, da se za vsako stvar skregajo ter lete na sodišče, da jih razveže. Torej naj se omeji publiciteto, kakor so jo v Angliji. Listi, ki se od takih tožb rede, niso zadovoljni s predlogom in pravijo, da so take obravnave jako "poučne". Chas. Chaplin je povsem drugega mnenja, pa si ne more pomagati.

Ignoranca je naš največji sovražnik. Socializem zida svojo moč na zavedno, izobraženo ljudstvo. Stari sistemi se vzdržujejo s pomočjo neznanja v ljudskih vrstah. Čim dalje ostane večina ljudi ignorantna v socialnih vprašanjih, toliko pozneje dozore razmere za socializem.

MAKSIM GORKIJ—IV. VUK:

ZLOČINEC.

V eni zadnjih številčk leningrad-ske "Krasnaja Gazeta" je bilo priobčeno novejšo delo Maksima Gorkija, kjer opisuje nek resničen dogodek.

Zločinstvo narašča, umori so na dnevnem redu. Izvršujejo se hladnokrvno in zavzemajo že nekak poseben karakter.

Zadnja leta izvršeni umori imajo nekak konstruktiven karakter, so dobro premišljeni. Zdi se, kakor da se hoče morilec ponašati s svojim delom. Polašča se ga občutek, kakor da je umor nekak sport. Dosegajo se celo fantastični rekordi zločinov. Ta razreže truplo na šest delov, drugi na dvanajst . . .

Razvoju zločinstva pomaga mnogo tisk. Časopisi opisujejo umore obširno, predstavljajo morilca kot nekakega junaka. Zločin se zaznamuje in opiše kot spretno delo. Prinašajo slike zločincev in so popolnoma ravnodušni napram žrtvi . . . Govori se več o spretnosti morilca, o njegovi korajži, kot pa o umoru samem.

Gotovi vtis na zločinstvo daje tudi kino. Tam se kažejo na platnu slike zločinstva in to draži biološke interese posameznih individuijev, vzbuja gotove ideje v njihovi fantaziji, ubija pri marsikaterem odpor in vzgaja zločinske vrste in jih umetno umoži. In vse to se dela, da se zabava tiste ljudi, katerim se zdi življenje dolgočasno . . .

Naklonjen sem misliti, da je za mnoge zločin pot k slavi. Za druge zopet priprosta zabava, ki se jo lahko izvršuje . . . Saj se lahko zločin obsoja in graja in vendar ob enem občuduje.

Kaj je priprostejšega, kakor umor človeka? Na to obrt so se navadili v vojni — tam se je milijone ljudi — dragocenih ljudi — zaklalo kar tako . . .

Ako kak idijot svojega bližnjega razreže na kose, te kose požre, se bo o tem idijotu pisalo in govorilo celi mesec, se ga štelo za nenavadnega človeka in kdo zna za kaj vse . . . Ali če kirurg Oppel z masažo srca obudi že na pol mrtvega k življenju — ne ve nihče o tem. Časopisom se ne zdi niti zanimivo in vredno, da bi poročali o takem slučaju.

V zatajevanju čudežev—znanosti je zapopadena stvar velike važnosti . . .

V Kazanu, na Mokraja ulici je živel Nazar. Bil je to 67 leten starček z belo patrijarhalno brado, širokega, stisnjene nosu in dolgimi rokami. S svojo hojo in s svojo postavo je spominjal nekoliko na opico. Njegove modre, znojne oči so blestele nekako otročje in njegova govorica je bila tako mehka, kakor otroka . . .

V mladosti je bil pastir. In kot pastir je bil okrivljen nekakšnega prestopka . . . Vaščani so se norčevali iz njega. Posebno rodbina njegovega strica si je dovoljevala surove dovtype . . . Na dan Petra in Pavla je napadel z ostro nabrušeno koso rodbino in jo zaklal.

Stricu je zakričal:

"Sedaj se več ne boš norčeval iz mene!"

Delavca je umoril, ker mu je prišel ravno pod roko in devetletno vnukinjo, da bo molčala . . .

Vse to je pripovedoval meni in mojemu prijatelju, študentu Grajmanovu . . . Pripovedoval je smehljaje,

kakor človek, ki se spominja srečnih zgodb svojega življenja . . . Za ta umor je bil javno bičan in odgnan za 20 let v sibirskie svinčene rudnike . . . Pozneje je pobegnil iz Sibirije, vrnil pa se po treh mesecih nazaj prostovoljno. Bil je bičan zopet. Njegova kazen je bila zato povečana za nekaj let . . .

Ker se je vzorno vedel, mu je bila kazen odpuščena. Ali v celem je bil v sibirskih ječah 23 let . . . Ko je bil odpuščen, se je nastanil v Sibiriji. Živel je tam kot svoboden priseljenc, pozneje pa se preselil v Kazan. Tu je zbiral cunje, staro železo in to prodajal ter zaslužil dnevno 25 kopejk. Njegova hrana je bila čaj in kruh. Dnevno je popil deset kozarcev čaja in snedel štiri funte kruha . . . Vsako soboto je šel v kopel . . . Nekoliko je šepal, ker je bila njegova desna noga otečena . . .

Vzdignil je hlače in pokazal Grajmanovu bolno nogo in rekel:

"Na, študent, poglej! Kaj mi nanjka?"

Grajmanov, ki je bil jurist, je odgovoril, da ni zdravnik. Ali starec je rekel trdovratno:

"Poglej vendar! Doktorju ali vraču ne verjamem. . . . Tebi verjamem . . . Sicer si Židov — imaš pa dobro navado, da vedno poveš resnico . . . Vsaka tvoja beseda je resnična . . ."

Grajmanov pogleda začudeno starca in reče:

"Kako moreš ti, tako miren, priprosti človek moriti ljudi?"

"Hm," zamrmra starec. "O tem ne morem govoriti. To ni moja krivda . . . Satan je to storil . . . Bil sem takrat mlad fant, kakor ti . . . Še le sedaj, na stare dni sem resen, miren človek . . . Mladost, draga prijatelja, je nevarna doba . . . Radi svoje mladosti je Adam v paradizu propadel . . . Eva je kriva . . . Bil sem takrat šestnajstleten fant . . ."

Čudil sem se starčevim besedam. Dražila me je važnost njegovega glasu, s katerim je govoril o sebi in o svojem zločinu. Zadovoljno si je gladil dolgo, belo brado in pripovedoval:

"V tistih časih smo bili mi zločinci posebno trdo kaznovani. Pripeljalo se nas je na trg. Tam je bil postavljen oder. Kazali so nas kot strašen vzgled ljudem: Glejte, tako izgleda morilec. — Nato je uradnik prečital obsodbo in bili smo javno bičani! . . . V Sibiriji življenje ni bilo lahko . . ."

Nazar se ni pritoževal o svojem trpljenju. Gledal je na ljudi z viška, ker se je štel za višje bitje. In ko se je poslovil, je še rekel:

"Do svojega greha sem živel kot senca. Ali ko me je zagrabil satan, so bili ljudje opozorjeni name in jaz sem se zapazil še le tedaj!"

Takrat nisem razumel njegovih besed. Ali vtisnile so se mi v spomin in poznejše srečanje v ruski literaturi mi je te misli obrazložilo . . . Naša vprašanja so v Nazarju vzbujala občutek ponosa, in naša radovednost je silila morilca, da se postavi v naših očeh visoko.

Berlinske demonstracije.

V Berlinu veliko paradirajo. Nemci imajo mnogo raznovrstnih organizacij, ki paradirajo in demonstrirajo — kakor že nanese slučaj. Vmes so izgredi in pa pretepi. Policija je zaposljena, ameriški poročevalci hite telegrafirati depeše, policija aretira, drugi dan, na delavnik, pa je zopet vse po starem.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

PET STO LJUDI NA PRVOMAJSKEM SHODU J. S. Z. V CANONSBURGU.

CANONSBURG, PA. — Na prvomajski slavnosti kluba št. 118, ki se je vršila v tem mestu na dan praznika mednarodnega delavstva, je bilo okrog 500 ljudi; dvorana društva Postojnska Jama SNPJ. je bila nabito polna. Takega shoda še ni bilo v tem kraju. Dan je bil jako lep, kakor nalašč za praznovanje Prvega maja, in ljudje so prihajali na našo slavnost iz vseh naselbin tega okraja.

Tolikšna udeležba in dobro razpoloženje ki je vladalo med nami je vzradostilo vse, in množico je ves čas preveval manifestacijski duh. Prvi maj! so vzklikali v mislih stari delavci, ki so jih že mnogo praznovali v raznih krajih. Prvi maj! — je vzklikala v duhu mlajša generacija in se veselila svojega praznika.

Ura pričetka je tukaj. Množica postane mirna. Program se začneja. Tamburaši igrajo. Potem nastop pevcev. A več o tem pozneje.

Shodu je predsedoval s. John Terčelj, ki je po kratkem nagovoru predstavil s. Wm. Van Essena, kateri je govoril v angleškem jeziku. Podal nam je sliko položaja v tej deželi in dejal, da jo more izboljšati le delavstvo, ki praznuje Prvi maj, kajti le to se zaveda kaj hoče, in kaj potrebuje človeštvo, da se reši more kapitalizma. Govoril je o bojih delavstva v Evropi v preteklosti — kako težko si je izvojevalo vsaj deloma nemoteno praznovanje Prvega maja. Dotaknil se je tudi Rusije in dejal, da se je socialistična internacionala neprestano borila da omaje carizem in bila pri tem ruskim socialistom v veliko oporo.

Drugi je govoril Filip Godina, upravnik "Prosvete", v slovenskem jeziku, ki nam je podal razvoj borbe delavstva o dpočetka ko se pojavi industrialni kapitalizem, pa do danes. In v teh bojih je dalstvo prišlo na idejo, da mora tudi ono imeti praznik vstajenja, ki bo pomenil resnično vstajenje. Tako je bil proglašen prvi maj za mednarodni delavski praznik. Najprvo je bil dan, na katerega naj bi delavstvo raznih dežel manifestiralo za osemurni delavnik, potem pa je postal praznik proletariata. Govoril je o vplivih, ki jih je imela socialistična stranka v tej deželi na razvoj ameriškega delavstva, in naglašal, da je agitacijska sila socialistične stranke izvoljevala marsikakšen koristen zakon, marsikakšno pridobitev za delavce v industriji, v občinah in mestih, ki bi je ne bilo brez te stranke. Demokratska in republikanska sta ena stranka — to je danes jasno vsakemu razun tistim ki nič ne mislijo.

Kakor je važna stranka kot celota, tako so važne njene posamezne skupine, kakor je npr. JSZ. Brez njenega kluba bi ne bilo tega shoda v Canonsburgu, ne drugih prvomajskih manifestacij v naših naselbinah. In tudi če se vrši kje pod kakim drugim imenom, tudi take so delo ljudi, ki imajo za seboj socialistično šolo in so razredno zavedni. Apeliral je na delavce iz drugih naselbin, v katerih še nimajo klubov JSZ., da naj jih ustanove in obstoječe ojačajo. "Širite liste, kakor sta Proletarec in Prosveta," je dejal množici, "in

sezite po knjigah, ki jih ima knjigarna Proletarca ter Književna matica SNPJ. Delavec je v stanju kljubovati nasprotnikom in jim je kos, če je res razredno zaveden, lojalen svoji stranki in poučen o delavskem gibanju in socialističnih naukih. Ker pa je potrebno, da se v tem vedno učimo, nam nalaga dolžnost, da se izpopolnujemo naprej in naprej, kar je v prid nam in bo koristilo našim potomcem."

Veliko zasluge za uspeh ima pevski zbor "Ilirija" in pa mladinski tamburaški zbor "Triglav", ker sta s svojimi nastopi pred shodom in po končanih govorih pomagala slavnosti k potrebnemu zanosu in dvignila razpoloženje udeležencev. Za prijazno sodelovanje se obema zahvaljujemo, in upamo, da nam bosta tudi v bodoče enako prijazna.

Tekom shoda je vladal najlepši red in mir — vsa priredba je bila dostojna proslava našega praznika. Po shodu se je nabralo \$15.07 v sklad za pokritje stroškov prvomajske štev. Proletarca, če pa bi nabirali med shodom, bi gotovo dobili precej več. — Naš prvomajski shod je bil torej nad vse pričakovanje uspešen in klubu v Canonsburgu kakor udeležencem je to v največje zadovoljstvo. — John Chesnik.

POROČILO O SHEBOYGANSKI KONFERENCI J. S. Z.

SHEBOYGAN, WIS. — Dne 8. maja smo imeli tukaj zopet priliko, da smo se prav po domače in prijateljsko porazgovorili s tukajšnjimi in zunanji sodelniki o raznih problemih in sploh stvareh, ki se tičejo aktivnosti in družabnega življenja v naših naselbinah. Vršila se je namreč konferenca klubov JSZ. in društev Izobraževalne akcije JSZ., katere se je udeležilo 18 delegatov iz naselbin Milwaukee, West Allis in Sheboygan v Wisconsinu in iz Chicaga ter Waukegana v Illinoisu. Kratko poročilo o tem zboru je bilo že priobčeno, več pa bo razvidno iz zapisnika. Tu se bom omejil na poročilo o popoldanskem programu. Konferenca se je vršila dopoldne.

Klub št. 235 JSZ. je ob tej priliki praznoval četrto obletnico. V tej kratki dobi je imel zelo trnjevo pot, kajti bil je ustanovljen v takozvani trdnjavi katolicizma, v kateri se je smatrala fara in njen župnik za edino, kar je vredno vpoštovati. Težko je šlo klubu in prišel je moment, v katerem je skoro "zaspal". Nekaterim vnetim sodrugom gre zasluga in priznanje, da so ga spravili zopet pokoncu ter zgradili z njega klub, ki je eden najaktivnejših v JSZ. Nič več ni izoliran v javnem življenju naselbine, pač pa centrum, okrog katerega se suče vse njeno delovanje na polju napredka in delavske vzgoje vobče.

Program na tej priredbi, ki se je vršila, kakor konferenca, v Fludernikovi dvorani, je ovtoril s. F. Sepich. V svojem pozdravnem govoru je nam slikal težkoče delavstva v borbi za obstanek in na drugi strani razkošje posedujočih slojev. Podal je nekaj zgodovine tega kluba in vabil rojake, kateri še niso v klubu, da je v njemu tudi zanje mesto in da homo s skupnimi močmi dosegli več kakor pa če nas je malo. S. Sepich je dober govornik, četudi v svoji skromnosti pravi, da on ni za "nastopiti". Uverjen naj bo, da so taki nastopi potrebni in da so mu mnogi hvaležni za njegovo delo. Ponosen je lahko na dejstvo, da je eden

prvih članov tega kluba, ki se zanj zanima in trudi. Občinstvo, katerega je bilo polna dvorana, mu je zelo aplaudiralo.

Drugi je nam bil predstavljen s. Chas. Pogorelec. Kaj naj rečem o njemu? Dober govornik? Ker sem že omenil Sepiča in mu dal pohvalo (kot sem jo čul med publiko), zato Čaleta ne bom posebno hvalil. Le to mu sporočim, da se je med poslušalci čulo opazke: Tega bi pa še poslušal, tako dobro zna vse razložiti. Potrebno bi bilo po naselbinah še mnogo takih govorov, kajti že marsikakšna naša priredba se je z njimi izredno dobro obnesla. Nato je govoril s. Kuetner, tukajšnji socialistični alderman, v angleščini, in izrazil svoje zadovoljstvo nad aktivnostjo našega delavstva ter njegovim zanimanjem za socialistično gibanje. Dotaknil se je lokalnih problemov ter poudarjal da ljudstvo svoje interese najbolje zavaruje, ako glasuje za socialistično stranko ter izvoli njene kandidate v javne urade.

Govorom je sledil koncertni program. Zborno petje sta oskrbela pevska zbor "Danica" in "Amerikanska Slovenka". Oba aktivna in oba se trudita, da se dvigneta v negovanju naše pevske umetnosti na najvišjo mogočo stopnjo. Veliko truda zahteva to, ki ni plačan, in pevci in pevke delajo v zavesti, da ima od tega koristi naselbina v celoti, oni pa vsled tega zadoščenje, da delo vendarle ni zastoj. Med našim izseljenim narodom je prosvetno delo odvisno od proletarcev. Takozvani boljši krogi se sicer ponašajo, da delajo za narod, a v resnici ne store zanj ničesar.

Zelo dober vtis na občinstvo je napravila s svojim nastopom gđc. Mary Resnikova, hčerka s. John Resnika, ki je zapela "My Gal Don't Love Me". Sodelovala sta tudi hčerka in sinček s. F. Lončarja. Da je bilo tudi malo smeha, sta poskrbeli gospe A. Retelj in J. Grobelnik, ki sta nastopili v dvospevu "Treh kraljev". Zelo lepo, očarujoče ubrano sta zapeli ob spremljevanju klavirja gospe M. Champa in J. Grobelnik pesem "Domovina". Precej točk je izvajal tudi orkester.

Zvečer smo imeli plesno zabavo, in tudi tu je treba dati klubu vse priznanje, kajti vsa priredba je bila tako lepo izvajana in v takem vzornem redu, da je bilo res veselje. To je v stanju doseči organizacija, ki se zaveda, da je njena naloga ljudstvo kulturno dvigati in da tega tudi na zabavah ne sme pozabiti. Igral je A. C. Glaeserjev orkester, katerega priporočamo vsem, ker je kos svoji nalogi.

Udeleženci iz zunanjih naselbin pa naj nam blagohotno oprostite, ker jim naši sodrugi niso šli bolj na roko in jim dali tiste postrežbe kot bi jim jo radi, kajti bili so zaposleni z delom, ki ga ni bilo malo.

Tako se je završil ves program v najlepšem redu. Udeleženci so se razšli v pogovoru, da je bila ta priredba nekaj krasnega. Ko je godba zaigrala "Marseljezo", so nekaterim veselja porosile oči, kajti bili so vzradoščeni nad uspehom, in ob enem so jasno doumeli, koliko bo še treba dela, predno predruožimo to solzno dolino v svet, v katerem bo delavec deležen sadov svojega dela in svojih pravic.

Klub št. 235 je s to prireditvijo napravil v naselbini najboljši vtis in še bolj dvignil svoj ugled, ni pa napravil kakega uspeha v gmotnem oziru, kajti stroški so visoki.

Sedaj smo že v sezoni priredb na prostem in prično se pikniki. Notranje delovanje raznih društev preneha, vendar pa je upati, da nam klub št. 235 priredi kako zabavo tudi v poletnem času.—*Poročevalec.*

SLAVNOST DESETLETNICE SLOVENSKEGA DOMA V GIRARDU.

GIRARD, O. — V pondeljek 30. maja na spominski dan bo v naši naselbini redka slavnost, — *desetletnica Slovenskega doma*. Prične se ob 2. popoldne. Prva točka bo pozdravni govor, ki ga bo imel predsednik Slovenskega doma. Godbeni del programa bo izvajala Mladinska godba (Girard). V pevskih točkah nastopi slov. pevski zbor "Zvon" iz Newburga pod vodstvom P. Kogoja, hrvatsko pevsko društvo "Stros-mayer" iz Younstowna, O., in slovensko pevsko društvo "Ljubljanski Vrt" (Girard O.). Ta društva bodo imela posamezne in skupne nastope. Na sporedu so nadalje deklamacije in govori. Glavni govornik bo Frank Zaitz, urednik Proletarca, ki se nahaja sedaj v Ohiju na govorniški turi pod avspicijo Konference klubov JSZ, in društev Izobraževalne akcije J. S. Z.

Po programu bo prosta zabava in ples. Vstopnina za moške je 50 in za ženske 25c. Prireditelji vabijo vse naše občinstvo, da pride dne 30. maja ob 2. popoldne v Slovenski dom. Program je v resnici dobro izbran in bo tudi dobro izvajan. Take slavnosti in taki programi niso pogosti. Poslužite se prilike in praznujte to desetletnico v krogu rojakov v Girardu.—*P.*

JUGOSLOVANSKI DAN V COLLINWOODU V NEDELJO 5. JUNIJA.

COLLINWOOD, O. — "Zveza kulturnih društev" je povabila slovitega jugoslovanskega opernega baritonista Mate Culića Dragona, naj bi nastopil na koncertu 5. junija v avditoriju Slov. del. doma. Umetnik-pevec se je odzval, in pel bo. Pel bo — ne vsakdanje petje — ampak kot umetnik! Jugoslovani — Slovenci, Hrvatje in Srbi!

Naj bo dan 5. junija res dan delavcev troimenega naroda v tujini! Pokažimo ji, da smo narod ki stre-mi po umetnosti in zna ceniti umetnost. Pokažimo našemu bratu umetniku, da akoravno smo proletarci, ki smo se izselili daleč od rodne grude, se vzlic temu zavedamo, da so nam veliki možje potrebni ter jih cenimo.

Naj ponese umetnik-pevec naša čustva preko oce-na v rodno zemljo ter ji pove, da naši delavci v šir-nem svetu niso pozabili miline petja. Naj vidi mož "našega naroda", da ne gradimo narodnih domov brez smotra, ampak da jih gradimo za narodovo shajališče, da so nam res ognjišča kulture.

Rojaki, nedelja 5. junija naj bo naš dan. Napol-nimo avditorij S.D.D. do zadnjega sedeža.

Pričetek koncerta točno ob 8. zvečer. — V. C.

PRIHODNJA SEJA KLUBA ŠT. 1 BO V PETEK 27. MAJA.

Chicago, Ill. — Prihodnja redna seja kluba št. 1 se vrši v petek 27. maja v spodnji dvorani SNPJ. Prične se točno ob 8., ker bo po izčrpanem redu pre-davanje. Prosimo članstvo, da to vpošteva in pride na sejo pravočasno.

V nedeljo 19. junija bo imela socialistična stran-ka tega okraja svoj prvi letni piknik v Riverview parku na N. Western Ave. Od vstopnic, ki jih pro-dajo naši člani, ima klub znaten popust, kateri gre v podporo "Proletarcu". Od vsake vstopnice, ki jo prodamo, dobi "Proletarec", oziroma klub 20c. Če se potrudimo, jih lahko razprodamo najmanj tisoč. Vstopnice so po 30c. Nabavite si jih na tej seji.—*P. O.*

VAŽNO ZA ČLANSTVO J. S. Z. V WAUKEGANU.

WAUKEGAN, ILL. — Članstvu kluba št. 45 JSZ. naznanjam, da se bo prihodnja seja vršila v petek 27. maja ob 8. zvečer v S. N. D.

Na dnevnem redu so poleg drugega naše priredbe, oziroma priprave za priredbe, ki jih bomo imeli v prihodnji sezoni. Treba je razpravljati, izdelati načrt ter izvoliti odbor za to delo.

Pridite gotovo vsi na sejo in pripeljite svoje prijatelje s seboj, da pristopijo v naše vrste.

Martin Judnich, tajnik.

PRVI NASTOP ORKESTRA S. N. P. J.

CHICAGO, ILL. — Izmed mnogih organizacij smo v tem letu dobili tudi eno, ki goji godbo. Ustanovila se je v okvirju društev SNPJ. in se imenuje "Orkester SNPJ." Svojo prvo priredbo bo imela v nedeljo 29. maja v dvorani SNPJ. Glavna točka bo igra "Povodnji mož" v treh dejanjih, v kateri nastopajo izključno otroci. Orkester bo nastopil v več točkah. Na sporedu so koračnice, valčki, in sole, dalje deklamacije in tenor solo. Začetek programa je ob 3. popoldne. Vstopnina je 50c.

Naprednim društvam, klubom J. S. Z. in posameznikom.

Delavci in delavke:

Menda ga ni med nami, ki bi mu ne bilo znano ime Eugene V. Debs, — ime delavskega boreca in voditelja, ki ima v zgodovini delavskega pokreta te, in morda marsikatero druge dežele le redke primere. Nad 50 let svojega plodonosnega življenja je posvetil borbi za osvoboditev delavstva. Potoval je od mesta do mesta, učil, organiziral in vzpodbujal delavstvo v borbi za svoje pravice. Bil je preganjan in veliko pretrpel za svoje prepričanje, a vse to mu ni omajalo vere v končno zmago, ki bo osvobodila delavsko ljudstvo.

Njega sicer ni več med nami, živi pa njegova ideja, katero je nad pol stoletja vstrajno propagiral; živi stranka, katero je pomagal organizirati in katere glasnik je bil od njeneg početka pa do konca svojega življenja.

Že stara navada je, da se velikim možem postavljajo spomeniki; spomeniki iz bronu in marmorja. Tudi zavedno delavstvo Amerike je sklenilo postaviti spomenik svojemu velikemu boritelju Eugen V. Debsu.

V New Yorku je bil organiziran odbor, ki sestoji iz članov eksekutive Socialistične stranke, predstavnikov naprednih unij ter posameznikov iz radikalnih in liberalnih vrst, ki goje globoko spoštovanje do pokojnega sodruga Debsa in do idej, katere je propagiral.

Spomenik, ki mu ga nameravajo postaviti, ne bo mrtva tvarina iz bronu ali kamna, pač pa živ spomenik — mogočna radio oddajalna postaja, s katere se bodo širile ideje mednarodnega bratstva, glas resnice, klic po boljšem in popolnejšem življenju, po osvoboditvi iz mezdne sužnosti v katero je kapitalistični red vpregel tiste, ki producirajo bogastva. Kakor kapitalizem kontrolira šole, cerkve, knjižnice, časopisje in na splošno vse institucije, katere bi imele služiti v dobrobit človeštva, tak hoče kontrolirati radio, ki je poleg časopisja iz filmov najmočnejše

sredstvo za prenašanje besede, in dobiva v svetu vedno večjo važnost. V dokaz, kako je radio že sedaj pod kontrolo denarnih mogotcev, naj služi izmed mnogih sledeči dogodek: Na slavnosti tridesetletnice cialističnega dnevnika "Forward" je nastopil socialistični kongresnik V. L. Berger z ostro kritiko proti imperialističnim tendencam washingtonske vlade napram Mehiki, Nikaragvi in Kitajski. Ni še dobro začel, že ga je vodstvo radio postaje prekinilo, češ, vaš govor je preveč propagandističen! Res, da je bil, toda takih govorov rabimo še več in bi jih tudi imeli, ako bi zavedno delavstvo imelo svojo radio postajo. To je le majhna primera, kaj imamo pričakovati od te velevažne iznajdbe ako dobe denarni interesi popolno kontrolo nad njo. Danes je radio v milijone domovih, toda v veliki večini služi tisto, kar širijo po njemu, interesom propagande vladajočega razreda. To je dokaz, da zavedno delavstvo rabi svojo lastno postajo, katera bi služila delavskim interesom.

Bratje delavci in sestre delavke! Odbor za zgraditev spomenika pokojnemu sodrugu Debsu, ki naj bo močna radio postaja z imenom W-Debs Radio Station, se je obrnil na Jugoslovansko socialistično zvezo za sodelovanje in potom nje apelira na jugoslovansko delavstvo za zbiranje fonda in prid te velevažne radio postaje, ki bo najlepši spomenik našemu prvoboritelju za delavske pravice, kajti radio postaja bo omogočila, da se bodo Debsove ideje, katerim je posvetil vse svoje življenje, širile v še večji meri.

Prispevke v Debs Radio Fund pošljite tajništvu J. S. Z. na sledeči naslov: *Charles Pogorelec, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.* Ves denar zbran potom J. S. Z., bo odposlan tozadevnemu odboru, prispevki pa izkazani v Proletarcu, tisti pa ki jih bodo poslala društva SNPJ., tudi v Prosveti. Kjer mogoče, naj tudi društva prispevajo in tako pomagajo do uresničenja tega velevažnega načrta. Radio postaja W-DEBS bo stala četrtr milijona dolarjev. Služila bo vsemu delavskemu razredu. Predstavniki vseh delavskih in liberalnih struj se je bodo smeli poslužiti.

Eksekutiva

Jugoslovanske socialistične zveze,
Charles Pogorelec, tajnik.

Poročilo o VIII. ohijski konferenci J. S. Z. v Collinwoodu in o njenem shodu.

V nedeljo 22. maja dopoldne se je vršila v Slovanskem delavskem domu v Collinwoodu konferenca vzhodnoohijskih klubov J. S. Z. in društev Izobraževalne akcije J. S. Z., na kateri so bili zastopani klubi J. S. Z., Cleveland, Collinwood, Barberton in Girard, in pa osem društev Izobraževalne akcije, sedem od SNPJ. in eno od SSPZ. Natančen seznam bo razviden iz zapisnika, ki bo na podlagi sklepa konference poslan v objavo v Proletarca in Prosveto. Izmed zunanjih gostov sta bila navzoča tudi Nace Žlemberger iz Glencoe, O., in Fr. Zaitz, urednik Proletarca.

Konferenca se je izrekla za sodelovanje v akciji za W. DEBS Radio station in dala vzlic temu da je gmotno šibka v ta namen \$10 iz svoje blagajne. Prispevala je tudi \$15 za pokritje izdatkov prvomajske številke "Proletarca". Zanimiva je bila razprava o a-

gitaciji za naš tisk in iz razpoloženja zborovalcev je bilo razvidno, da bo kampanja za razširjenje Proletarca tudi v tem okraju uspešna.

Predsedoval ji je Joseph Presterl, tajnik collin-woodskega kluba. Zapisnik je vodil August Komar od kluba št. 27. Za tajnika Konference je bil soglasno ponovno izvoljen Anton Garden, in za pomožnega tajnika August Komar. Anton Jankovič je bil izvoljen za organizatorja Konference in za okrožnega zastopnika "Proletarca". Vsega skupaj je bilo na konferenci navzočih petintrideset zastopnikov in gostov.

Popoldne se je vršil v auditoriju Slov. del. doma shod. Udeležba je bila za tako naselbino bolj majhna. Ozračje je bilo prepojeno z mučno soparico in ljudje so hiteli ven v prosto naravo, kajti naši shodi in predavanju za množice pač nimajo take privlačnosti kot kake cerkvene ceremonijalnosti.

Shodu je predsedoval Matt Petrovich. Pred pričetkom govorov sta bili pod režijo s. V. Coffa predvajani dve živi sliki "Delaveca" (v skupinah). V prvi, "Stroji", je deklamirala s. Iva Coff, in v drugi, "Glad", Miss M. Horvat. Obe sliki kakor tudi deklamaciji sta bili izborni in vsem, ki so sodelovali v njima, gre priznanje za to lepo delo. Občinstvo jih je nagradilo z burnim aplavdiranjem. Matt Petrovich, predsednik shoda, je v svojem nagovoru objasnili pomen tega zborovanja, apeliral na nečlane JSZ, da naj se ji pridružijo, Jos. Presterl pa je razdelil pristopnice.

Na to je bil predstavljen Fr. Zaitz. Tema njegovega govora je bila "Ameriški Slovenci v kulturi in politiki". Posegel je nazaj v dobo ko so se pričeli naši ljudje izseljevati v Ameriko v večjih množinah, opisal načine njihovega življenja, podal je sliko razvoja slovenskega ameriškega časopisja, slovenskih cerkva in duhovščine, dramatike, shodov in predavanj, nadalje slovenskih podpornih organizacij, slovenskih domov, slovenske ameriške literature, slovenske ameriške "politike", govoril je o slovenskih "mecenih", katerih nimamo, o odnošajih med našo mladino in starši, slovenskem ženstvu v Ameriki, in pri tem izvajal, kdo je bil in je tisti faktor, ki resnično deluje in ki edini ima zasluge za napredek, kolikor smo ga ameriški slovenski delavci pač dosegli. v svojem javnem življenju. Predmet je bil torej obširno zasnovan in govornik je podal celo panoramo slik.

Vprašanj na govornika o predmetu samem ni bilo, pač pa je neki "Radnikov" pristaš hotel vedeti o "oslobodjenju radničke klase" in stavljal vprašanje ki ga ni niti sam razumel. Pač, posledica "Radnikove" vzgoje.

Razpoloženje na shodu je bilo najboljši vzlic vročini. Za pokritej stroškov se je med udeleženci nabralo okrog \$35.

V sredo 25. maja je s. F. Zaitz predaval v Slov. delav. domu o dviganju Kitajske ter o pomenu njene revolucije, oziroma civilne vojne, za ostali svet in še posebej za ogromno državo, ki jo poznamo tudi pod imenom "nebeško cesarstvo".

V petek 27. maja bo govoril v Slovenskem narodnem domu na St. Clair Ave. o Mehiki, ki ima za Zedinjene države in za ameriško delavstvo veliko večji pomen kot pa si povprečen Amerikaneec domišlja.

V soboto 28. maja bo govoril v West Parku o preteklosti in bodočnosti naših podpornih organizacij, v Girardu dne 30. maja o pomenu Slovenskih domov, in 4. junija v Barbertonu o položaju med nami in drugod. — *Poročevalec.*

NAŠI ODRI.

Koncert soc. pevskega zbora "Sava".

V nedeljo 22. maja začenši ob treh popoldne v dvorani SNPJ. se je vršil drugi koncert pevskega zbora odkar je pridružen soc. klubu. Zbor se je dalj časa pridno pripravljaval za ta nastop, zato smo se zbirali skupaj v prijetnem pričakovanju, da bomo preživeli par ur neprisiljene zabave in duševnega užitka.

Izvajanje programa se je po naši preveč vkoreninjani in nelepi navadi, pričelo precej pozneje kot pa "točno ob 3. popoldne", kar je odpustljivo edinole iz razloga, ker dvorana ni bila ob času napolnjena. Takih zamud so naši posetniki nekoliko tudi sami krivi, ker se vedno zanašajo na poznejši začetek, dasi so diletantje in pevci navadno pripravljani ob napovedom časa.

Ko se je končno umaknila zavesa, nam je za otvoritev programa zapel mešan zbor "Internacionalo", ki je bila dobro peta. Pevci so peli živo in neprisiljeno. Čisti glasovi so se v harmoničnem ritmu razlili po dvorani, ter naravnost očarali avdijenco. Začetek programa je bil dovoljen, kar se je lahko opazilo na obrazih navzočega občinstva. Zatem je sledil pozdravni govor sod. Frank Alesha, ki je obrazložil pomen delavskih pevskih zborov, ter vpliv delavske pesmi na psihologični razvoj delavstva širom sveta. Izjavil je, da je razlika med delavskimi in drugimi pevskimi zbori zelo velika, in da je dolžnost delavcev delati v svojih organizacijah ter gojiti svojo lastno kulturo, katere del so tudi pevski zbori. Njemu je sledila "Crvena Zvezda", tamburaški zbor naših Srbskih sodrugov, izmed katerih so trije člani gl. odbora JSZ., ter nam zabrenkali komad iz opere "Valcer". Njihov nastop je avdijenci zelo ugajal, na gromovit aplavz so mogli zabrenkati še eno. Nato je nastopil Ivan Beniger s tenor-solo, in sicer je zapel "Rudeči sarafan", ter "O, sole mio". On je dober soloist, kot tenor. Da bi bil program popolnejši, naj bi bil pel tudi eden izmed basistov solo. Bil bi lep kontrast in ves program dokaj popolnejši. Temu je sledil zopet mešan zbor, ter zapel "Nazaj v planinski raj". Tudi ta pesem je bila primeroma dobro peta, vendar se pa ni tako posrečila kot "Internacionala". Pri ponavljanju se je moškim na levici enkrat nekoliko ponesrečilo — kar morda ni bilo veliko, vendar pa zadostno, da je celo moja plebejska duša občutila neprijetno senzacijo, kot da je nekdo vrgel klešče v pravilno obratujoči mehanizem. Pogrešek je bil v par sekundah popravljn, in pesem se je zaključila v harmonični melodiji. Zboru sta sledili sestri Artach iz Waukeganu na gosli in na klavir, ki sta prav dobro zaigrali, sodeč po priznanju ki sta bili počaščeni od občinstva. Njima je sledil ženski zbor, ki je zapel "Cradle Song"; in temu je sledil moški zbor s pesmijo "Rdeči prapor". Posamezna zbora sta sicer pela skoraj brez hib, vendar pa nista napravila tistega utisa, kot pa skupni mešan zbor. To znači, da ima zbor dobrega pevovodjo, ter da so pevci polagali še večjo pažnjo na skupne nastope kot pa na vaje posameznih skupin. Nato je sod. A. F. Žagar deklamiral Albrechtovo pesnitev "Mož". Žagar se je dobro potrudil, in tudi njegov glas je navadno rezek in čist, vendar se mu ni povsem posrečila ta

deklamacija. Ena reč je to, da nastop nima tistega utisa če igralec stopi pred temno zagrinjalo, kot pa ga bi imel v pravilni prezentaciji. V tej pesnitvi so zapopadene globoke misli, katerih povprečen poslušalec ne bo vjel iz deklamacije, če ni o tem na en ali drug način prej informiran. Deklamacije so važnejše, kot si jih predstavljamo; zato je treba deklamirati tako, in pod takimi okolščinami, da bo avdijenca z lahkoto dobila pomen jedrnate pesnitve. Potrebno je torej, da se ustmeno ali pa pismeno prej pojasni pomen, ter avdijenco pripravi tako, da bo z lahkoto razumela in imela duševni užitek, deklamant pa zadoščen, da je dosegel svoj namen. Deklamaciji je sledil zopet mešan pevski zbor s pesmijo "Na planine". Zatem sta igrala na citre John Koporc in Frances Mihelič. Zagrata precej dobro, vendar pa dokaj predolge komade. Da bi zabrenkala en par krajših in pa bolj "snappy" komadov, pa bi napravila veliko boljši utis, ter izzvala še večji aplavz. Njima je zopet sledil mešan pevski zbor z zadnjo pevsko točko na programu "Marseljeza", ki je bila prav tako dobro peta kot pesem v prvi točki programa. Nakar je sledil odmor, in po odmoru igra "Pri Puščavniku".

Igra je enodejanka, ter nekaj primerne za zadnjo točko koncerta. Igra je polna zdravega humorja, in se vrši v sobi nekega hotela, kjer je doktor Zigfrid brzojavno naročil sobo za sebe in svojo novoporočeno soprogo, a predno je prišel, je bila ista soba po nadnatarju oddana zdravniškemu svetniku Skočirju in njegovi soprog, ki sta prišla obujati stare spomine v ravno isto sobo, kjer sta pred petindvajsetimi leti krushila skomine medenih tednov. Bilo je seveda veliko objemanja, poljubovanja, solz in smeha. Kot inteligenti, so se kajpada glede sobe z lahka pomenili — in stari so se umaknili mladim, kot se pač spodobi. Bilo je veliko komičnih prizorov, k čemur so pripomogle nekatere izredno dobre igralne moči.

Dr. Skočirja in njegovo soprogo sta igrala Otto Dernull in Katie Bernik. Obe ulogi sta bili v dobrih rokah. Oba sta igrala popolnoma naravno in nepri-siljeno. Z radostjo sem opazil dovršenost gest in mimize, kar se tako pogreša pri mnogih naših igralcih. Dr. Zigfrida in njegovo novoporočeno ženo pa sta igrala Donald J. Lotrich in Mimie Rojina. Nista bila slaba v završenju svojih ulog, vendar pa nista dosegla tiste mere dovršenosti, kot starejši kolega in njegova žena. Polega teh je imel daljšo ulogo tudi nadnatar kar Ferdinand, katerega je z nekakšnim 'kajzerportom' predstavljal Andrew Miško. Bil je dokaj dober, samo malo preveč grdogled je bil za natarja. Veliko bolj bi mu pristopalo pribijati Kristusa na križ kot pa nositi šampanjec na mizo — brez špasov. Tak pogled in nastop sme imeti kak Kralj na Betajnovi, ne pa natar, ki se smučje krog novoporočencev pričakuje napitnine. Nadalje so igrali še: za hišno Anna Dernull, za sobarico Frances Vider, in za hlapca A. F. Žagar. Vsi so svoje uloge izvršili povoljno, tako da je bila igra v splošnem precej dobro igrana. Režijo je vodil Anton Slabe; maskiral pa je Fred Zalaznik. Scenarija in kostumi so bili primerni, ter maskiranje dobro pogodeno izvzemši nadnatarja, katerega se je po mojem mnenju skušalo napraviti za angleškega butlerja, izšel pa je bolj podoben glavarju razbojnikov kot pa človeku ki vedno služi inteligenci.

Vsa prireditvev pevskega zbora Sava je bila zadovoljiv uspeh v vseh ozirih. Ljudstvo je bilo zadovoljno, in zbor si je pridobil novih prijateljev. Pevci in pevke, le tako naprej, in klub šte. 1 JSZ. bo beležil

SLAVNOST DESETLETNICE SLOV. DOMA

— V —

GIRARD, OHIO

v ponedeljek 30. maja

(DECORATION DAY)

v Slovenskem Domu.

SPORED:

1. Pozdravni govor...predsednik Slov. Doma
2. "Mladinska godba", Girard, O.
3. Poje Slov. pev. dr. "Zvon" iz Newburga, O., pod vodstvom P. Kogoja.
4. Poje Hrvatsko pev. dr. "Strossmayer", iz Youngstown, O.
5. Poje Slov. pev. dr. "Ljubljanski Vrt", Girard, O., pod vodstvom P. Kogoja.
6. Deklamacijagdč. Zora Dolčič
7. "Mladinska godba", Girard, O.
8. GovorFrank Zaitz, ured. Proletarca
9. "Mladinska godba", Girard, O.
10. Nastop skupnih pevskih zborov.
11. "Mladinska godba", Girard, O.
12. Prosta zabava in ples.

Pričetek programa ob 2. pop.

Vstopnina za moške 50c, za ženske 25c, za otroke brez spremstva 15c.

To bo ena največjih prireditvev kar smo jih imeli poslednja leta. Vabimo vse tukajšnje in okoliške Jugoslovane, da jo posetijo.

vedno več novih uspehov na polju kulturnega delovanja med delavstvom svojega delokroga! — *F. S. Tauchar.*

“Mogočin prstan” v Clevelandu.

Vsako leto vprizoriijo otroci slovenske mladinske šole v Clevelandu po eno ali dve igri. Tako tudi to leto. Z igro, katero bodo igrali 29. maja ob pol osmih zvečer, bodo zaključili letošnjo clevelandsko dramsko sezono. Ime igre je “Mogočen prstan”, ali “Prstan vilinske kraljice”. Igra ima štiri dejanja. Spisal jo je M. Milčinski, inscéniral Anton Danilo. Režija clevelandske vprizoritve je v rokah učiteljice slovenske mladinske šole, ge. Antonije Simčič.

Če se vzame v poštev, da je ta igra v glavnem za otroke, tedaj se lahko brez strahu reče, da se bo ta izkazala, da je bila najboljša, kar smo jih še videli na našem clevelandskem odru. Razume se — otroška igra. V Ljubljani so jo igrali v vsestransko zadovoljstvo odraslim in otrokom — nič manj *kot osemnajstkrat!* To pomeni, da igra mora biti nekaj izvanrednega.

Dejanja so jako lepa; isto velja za prizore. Ako bodo otroci pokazali vse ono kar že sedaj prikazujejo pri skušnjah, tedaj ni dvoma, da bo sijajno uspela. Edino kar se še trebuje, je odziv od strani publike. Ako se bo ta odzvala kot se je dosedaj, je vsestranski uspeh zagotovljen. Da se bo se pričakuje, ker prodajnih je že veliko vstopnic, katere predprodajajo otroci šole.

Pridite tudi vi, ki se do sedaj še niste pobrigali kaj počenja naša mladina. Pridite jih poslušati in se radovat nad njihovo zmožnost v govorjenju in razumevanju slovenskega jezika. Pridite in prepričajte se na lastne oči in ušesa, kaj se vse lahko tu rojen otrok slovenskih starišev nauči. Ne nauči se samo slovenskega jezika, nauči se tudi igranja in kretanja, kar je velike vrednosti za otroka in dramatična društva.

Vsi torej v nedeljo 29. maja v Slovenski narodni dom ob pol osmih zvečer. Vstopnina je splošna — 75c za vsakega, otroci v spremstvu svojih starišev prosti. *Poročevalec.*

ZADNJE MOLEKOVO PREDAVANJE V TEJ SEZONI.

CHICAGO, ILL. — V petek 27. maja bo v klubu št. 1 predaval s. Ivan Molek o predmetu, o kakršnem se je med nami še malo razpravljalo. Sodrug Molek se za vsako svoje predavanje temeljito pripravi in ga priredi tudi za v tisk. Njegovo prejšnje o slovenski literaturi izhaja sedaj v Proletarcu in je končano v tej številki.

To pa, ki ga bo imel v petek 27. maja, ne bo objavljeno. Kdor ga hoče čuti, mora priti omenjenega dne v dvorano SNPJ., 2657 So. Lawndale Ave. Predaval bo o seksualnem prilagoditvi in pomankljivostih monogamije (enoženstva). V zrujenosti današnje dobe, ko prihaja revolucija tudi v seksualne zadeve družbe, se o takih problemih zelo veliko razpravlja, in to razpravljanje prodira tudi v ljudske množice.

Opozorite na to predavanje znance in prijatelje. Vstop vsakemu prost. — *P. O.*

KONCERT ORKESTRA

S. N. P. J.

v nedeljo 29. maja
v dvorani S. N. P. J.
2657 So. Lawndale Ave.
CHICAGO, ILL.

Pričetek ob 3. popoldne.

Vstopnina 50c.

SPORED:

1. Pozdrav.
2. Tamburaški zbor orkestra S.N.P.J. po vodstvom Joe Jankoviča:
 - a) “Nada”, koračnica.
 - b) “Na valovih”, valček.
3. “Domovina”, Vojeslav Mole, “Abandon”, Sarah S. Ruff, deklamira
Mrs. Matilda Beniger
4. Saksofon solo Louis Hren
5. a) “Slepec”
b) “Vse mine”, Anton Foerster
tenor solo Ivan Beniger
spremlja na glasovir Arno M. Hess
6. a) “Stony Point”, March
b) “Gavotte Souvenir”, Max Herzberg,
Orkester S.N.P.J. pod vodstvom
Johna Slama
7. Venček slovenskih pesmi, gosli Miss Marian Krizman; glasovir Miss Harriette Krizman
8. “Na planinah” in druge okrogle,
Robert Zakovšek
(10 minut odmora)

II. DEL:

Mladinska igra v treh dejanjih

“POVODNI MOŽ”

Osebe:

Martin Hostnik, bogat posetnik in župan Albina Podgornik
Amalija, njegova žena Rose Vogrich
Janko { nujna otroka Emil E. Hrast
Majda { Bertha O. Hrast
Mihčev Mihec, vaški veseljak,
John C. Podgornik
Štefan Križman, posestnik Clara Tauchar
Burjevka, vdova Minerva Zavertnik
Matevžek, njen sin Vladimir Alesh
Nadica } Frances D. Zupan
Manica } otroci Alma C. Berger
Tinček } Eleanor L. Vogrich
Tonček } Mildred E. Berger
Jurko, pismonoša Aphrodite Zavertnik
Več otrok: Clara in Christine Teropsich, Helen E. Ciganich, Catherine V. Zupan, Sophie Zele, Mary Renar.

Vrši se na Prisojah.

Vodi Andrew Kobal.

Po programu prosta zabava in ples.

✠ V ŠČIPCI. ✠

**MIKE CEGARE SE POTEGUJE ZA SVOBODO
V S. N. P. J.**

Konvencija SNPJ. v Waukeganu je sprejela določbo, ki pravi, da mežnarji, cerkveni možje ter kolektorji ne morejo biti člani odborov v društvih S. N. P. J. Nadalje, da društva SNPJ. ne smejo sodelovati kot društva na cerkvenih slavnostih. Pobožni delegatje so bili na tisti konvenciji brez vodstva, zastopali pa so jih "komunistični", ki so je potegovali za "svobodo". Na vso moč rohneti pa so začeli šele po konvenciji. Dirigenta sta bila (in sta še, kolikor sta) Bartulovič in Tone Grdina. Mike Cigare piše, kakor mu naroče gospod Grdina. V "Glasilu KSKJ." z dne 17. maja je Mike v svojem editorialu zapisal:

"Da, res, članstvo razsodnih društev S. N. P. J. se je že večkrat korporativno udeležilo tudi raznih katoliških prireditev, in sicer: cerkvenih pogrebov, cerkvenih svečanosti in celo naših katoliških shodov! . . . Na razpolago imamo datume, kraje in imena onih društev. Vsa čast jim zato."

Potem argumentira na način, kakor da bi morala SNPJ. taka društva celo nagraditi. V katoliškem uradu imajo datuma, kraje in imena onih društev SNPJ., ki so se udeležila katoliških in Grdinovih sve-

VAM SE BO IZPLAČALO!

Ako hočete imeti čevlje popravljene lično, trpežno, ter po zmerni ceni, jih prinesite k meni v popravilo. Delo jamčeno. — Se priporočam rojakom.

FRANK DACAR,
5906 St. Clair Ave., CLEVELAND, O.

CAP'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA

L. CAP, lastnik
2609 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
Phone Crawford 1382

Pristna in okusna domača jedila.
Cene zmerne. Postrežba točna.

ANTON ZORNIK HERMINIE, PA.

Trgovina z mešanim blagom.
Peči in pralni stroji naša posebnost.
Tel. Irwin 2102—R 2.

DR. JOHN J. ZAVERTNIK

ZDRAVNIK IN KIRURG

Urad, 3724 West 26th Street
Stan 2316 So. Millard Ave., Chicago, Ill.

Tel. na domu Lawndale 6707, v uradu Crawford 2212-2213
Uradne ure: Od 2 do 4 pop., in od 6 do 8 zvečer.

NAŠI SHODI V OHIO

CLEVELAND

v petek 27. maja ob 7:30 zvečer v Slov. nar. domu.
Predmet: MEHIKO—ameriški imperializem, zahteve za ameriško intervencijo v Mehiki, katoliška cerkev v teoriji in praksi.

WEST PARK

v soboto 28. maja ob 7:30 zvečer v Slovenskem domu.
Predmet: PRETEKLOST IN BODOČNOST NAŠIH
PODPORNH ORGANIZACIJ.

GIRARD

v ponedeljek 30. maja, slavnost desetletnice Slovenskega doma. Predmet: POMEN NAŠIH DOMOV V DRU-
ŽABNEM IN KULTURNEM ŽIVLJENJU AME-
RIŠKIH SLOVENCEV.

BARBERTON

v soboto 4. junija v dvorani društva Domovina ob 7:30 zvečer. Predmet: "POLOŽAJ MED NAMI IN DRUGOD".

Govornik

FRANK ZAITZ,
urednik "Proletarca".

BARETINCIC & HAKY

POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih za stav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav.
Za obilna naročila se toplo priporočam.

Frank Mivšek COAL, COKE AND WOOD. GRAVEL.

Waukegan, Ill.

Phone 2726

čanosti korporativno ter poslušala, kako so "katoliški" govorniki lopali po SNPJ. To znači, da se zelo zanimajo za društva SNPJ.

Ako se bi društvo KSKJ, udeležilo recimo slavnosti SNPJ., ki bi imela socialistični značaj, kaj bi duhovni vodja in pogrebnik Grdina storila z njim? Bi mu dala odvezo?

KAKŠNO IME BI MU DALI?

Kako bi rekli človeku, ki je bil pred vojno nič, za časa vojne bojevnik v kraljevaškem taboru za Pašičevo Veliko Srbijo, malo kasneje ga je neka gosposdična pridobila za socializem (ne v Sheboyganu), in ko je prišel v to mesto je bil baje že socialist. Danes je zopet to kar je bil nekoč — nič! — *Žlindra iz Sheboygna.*

ENA MERA ZA ČLANE S. N. P. J., IN DRUGA ZA ČLANE K. S. K. J.

Duhovni vodja: Kaj boste storili s člani naše (K.S.K.J.) jednote, kateri ne opravijo velikonočne dolžnosti?

Predsednik Grdina: Rekel bom čisto na kratko. Vsakdo ve, kaj mu nalagajo dolžnosti. Kdor ne gre v spovednico in k obhajilni mizi, bo šel ven iz KSKJ. Torej, črtajte neizpovedane člane!

Mike Cegare v "Glasilu KSKJ." dne 17. maja: "Najslabše je za kako podporno organizacijo, če svojemu članstvu usiljuje tudi gotove politične principe . . . Podporna organizacija se ne bi smela vmešavati v politične zadeve."

To velja za SNPJ. — KSKJ. pa se je vmešavala in se vmešava v politične zadeve. Njeno glasilo agitira za republikance in demokrate, in njena konvencija je posegla tako daleč v politiko, da je zahtevala od ameriške vlade ameriško intervencijo v Mehiki, pa ne radi vere, ampak radi "ameriške svojine" in ameriških državljanov v Mehiki.

BREZBRIŽNOST V DUALNI NASELBINI.

V "Proletarcu" z dne 12. maja sem čital pod naslovom "O dramskih predstavah in drugo" dopis, ki našteva slabe in dobre lastnosti stanovnikov dualne naselebne. A. M. se posebno potoži nad brezbriznostjo, in pa nad prepiri, ki so breznačelni in nikamor ne vodijo. A. M. piše pravilno. Tudi M. Judnich je živo zadel s svojim člankom v prvomajski številki. Je dobro, da se svetlika. — V.

ŽALOSTNA POT.

List, ki je od 1. januarja naprej samo v slovenskih rokah, se je spozabil ter prinesel v eni številki polovico gradiva v danščini. Preje, dokler je bil le deloma v slovenskih rokah, je imel vse strani slovenske. V ljubezni do resnice pojasnim, da dotična meneštra ni bila skuhana po krivdi najboljšega slovenskega ameriškega jezikoslovca, ampak po nemarnosti tiskarjev. Čemu jih ni prisilil, da bi mu tiskali njegov nadvse poučen list znova? Sedaj, ko se pričkam ali naj slovenščino pozabimo danes ali šele jutri, se vendar ne bomo učili danščine, ki je ravno tak o"mrtev" jezik. — *Grr.*

"ČIMVEČ JEZIKOV ZNAŠ, VEČ VEŠ".

Pravili so nam, da mora študiran človek znati več jezikov. In čim več jih zna, več ve. Ameriški pisatelji govore poleg angleščine še par drugih jezikov, in ni jim žal. Mnogo ljudi — oziroma ogromna večina ljudi zna samo en jezik, pa niso zato nič na boljšem od onih ki govore več jezikov. So pa na slabšem v znanju. Razprave so dobre, zgrere pa namen, če se sučejo okrog stvari ki vzrujajo na da bi komu koristilo. — Z

*Agitirajte za "Proletarca" in "American Appeal"!
Oba sta glasila ameriške socialistične stranke in vodita proletariat po poti konstruktivnega dela v socializmu.*

VAŠ SOSED

izgleda, da ima svoje prihranke vložene v tej banki. Gotovo je pričel z vlaganjem že pred leti, in hranil je do danes.

Danes je, ali lastnik hiše, ali pa kupuje za svoje prihranke naše prve bondne hipoteke (mortgage).

Sledite njemu tudi vi, in vložite svoj prihranek v največjo slovansko banko v Ameriki.

Kaspar American State Bank

1900 Blue Island Avenue,

Chicago, Ill.

Potujte v stari kraj z našim posredovanjem.

VARNA BANKA ZA VLOŽITI VAŠ PRIHRANEK.

